

ORIGINAL ARTICLE

A Critique of the Concept of Legitimate Expectations of Investors in Contrast with the Legitimate Expectations of Host States in International Investment Law

Majid Ghamami¹, Sayyed Mohammad Ayati Najaf Abadi², Mahmoud Bagheri³

1. Associate Professor, Department of Private and Islamic Law, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran. (orcid: 0000-0001-5436-1344)

2. Master's Student in Financial Law, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran. (orcid: 0000-0002-9404-9133)

3. Associate Professor, Department of Private and Islamic Law, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran. (orcid: 0000-0002-0057-7534)

Correspondence:

Majid Ghamami

Email: mghamami@ut.ac.ir

How to cite

Ghamami, M.; Ayati Najaf Abadi, S. M.; Bagheri, M. (2023). A Critique of the Concept of Legitimate Expectations of Investors in Contrast with the Legitimate Expectations of Host States in International Investment Law, Civil Law Knowledge, 12 (2), 121-136.

ABSTRACT

Legitimate expectations is a concept or doctrine that is usually invoked by investors in lawsuits against the host state in courts and arbitration tribunals for breach of commitments (by the host state of capital) that have disrupted their investments; although these claims are not essentially based on explicit written agreements. What the concept of legitimate expectations entails is not very clear, and arbitration tribunals also differ in their practice due to the fluidity of the concept. It should be said that legitimate expectations have been mainly used as a component (or one of the essential elements) of the standard of fair and equitable treatment (FET), although some have argued that it may have become an independent doctrine or possibly a general principle of international law. The inclusion of this concept in the national or constitutional law of countries has certainly provided more protection and guarantee for investors, which is often to the detriment of the host countries of capital. Specifically, host developing countries have done and continue to do so. These countries sometimes found themselves in conflict with the extensive expectations of investors that they did not expect. Despite this, the legal basis for the application of this concept in international law has not been examined accurately. This research examines the concept of legitimate expectations and its meaning and content, its legal and legal basis in international investment law, the disadvantages it has for host states, how to limit the application (and potential impact) of this concept by host states and examines the possibility of creating legal and legitimate expectations required from investors in favour of host countries and their citizens.

KEYWORDS

Legitimate Expectations, Investor Expectations, Fair and Equitable Treatment, Protection of Investor, Investment Agreement, International Investment Law.

JEL Classification: F, E2, N4, J89.

نشریه علمی

دانش حقوق مدنی

«مقاله پژوهشی»

نقد مفهوم انتظارات مشروع سرمایه‌گذاران در تقابل با انتظارات مشروع دولت‌های میزبان در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی

مجید غمامی^۱، سیدمحمد آیتی نجف‌آبادی^۲، محمود باقری^۳

۱. دانشیار گروه حقوق خصوصی و اسلامی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق مالی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۳. دانشیار گروه حقوق خصوصی و اسلامی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

چکیده

انتظارات مشروع، مفهوم یا به عبارت دیگر، دکترینی است که معمولاً توسط سرمایه‌گذاران در دعاوی علیه دولت میزبان در دادگاه‌ها و دیوان‌های داوری به دلیل نقض تعهدات (توسط دولت میزبان سرمایه) که سرمایه‌گذاری آنها را مختل کرده است، مورد استناد قرار می‌گیرد که البته اصولاً این خواسته‌ها متکی به توافق کتبی به طور صریح نیستند. آنچه که مفهوم انتظار مشروع به خودی خود متضمن آن است، چندان روشن نیست. دادگاه‌های داوری نیز در رویه به دلیل سیال بودن مفهوم آن، با اختلاف روبه‌رو هستند. باید گفت انتظارات مشروع عمدتاً به عنوان یک مؤلفه (یا یکی از عناصر اساسی) استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه (FET) به کار گرفته شده است، اگرچه برخی نظر داده‌اند که ممکن است به یک دکترین مستقل یا احتمالاً به یک اصل کلی حقوق بین‌الملل تبدیل شده باشد. درج این مفهوم در قانون ملی یا اساسی کشورها، مسلماًحفاظت و تضمین بیشتری را برای سرمایه‌گذاران فراهم کرده است که اغلب به ضرر کشورهای میزبان سرمایه است. به طور خاص، کشورهای میزبان در حال توسعه این کار را انجام داده‌اند و همچنان انجام می‌دهند. این کشورها گاهی اوقات خود را در تقابل با انتظارات گسترده سرمایه‌گذاران می‌دیدند که از آن انتظار نداشتند. با وجود این، مبنای حقوقی کاربرد این مفهوم در حقوق بین‌الملل به طور دقیق بررسی نشده است. این پژوهش مفهوم انتظارات مشروع را بررسی می‌کند و به معنا و محتوای آن، مبنای قانونی و حقوقی آن در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی، معیبهایی که برای دولت‌های میزبان دارد، نحوه محدود کردن کاربرد (و تأثیر بالقوه) این مفهوم توسط دولت‌های میزبان و بررسی قابلیت ایجاد انتظارات قانونی و مشروع مورد نیاز از سرمایه‌گذاران به نفع کشورهای میزبان و شهروندانشان می‌پردازد.

واژه‌های کلیدی

انتظارات مشروع، انتظارات سرمایه‌گذار، رفتار منصفانه و عادلانه، حمایت از سرمایه‌گذار، موافقت‌نامه سرمایه‌گذاری، حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی.

طبقه‌بندی JEL: E2، N4، J89، F.

نویسنده مسئول:

مجید غمامی

رایانامه: mghamami@ut.ac.ir

استناد به این مقاله:

غمامی، مجید؛ آیتی نجف‌آبادی، سیدمحمد؛ باقری، محمود (۱۴۰۲). نقد مفهوم انتظارات مشروع سرمایه‌گذاران در تقابل با انتظارات مشروع دولت‌های میزبان در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی، دوفصلنامه علمی دانش حقوق مدنی، ۱۲ (۲)، ۱۳۶-۱۲۱.

مقدمه

۲. انتظارات مشروع به عنوان یک دکترین مستقل از استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه.
 ۳. انتظارات مشروع به عنوان یک اصل کلی حقوق بین‌الملل.^۷
 این مقاله به بررسی این موضوع می‌پردازد که چگونه کشورهای میزبان و شهروندان آنها می‌توانند از مفهوم انتظار مشروع به نفع خود استفاده کنند و از سرمایه‌گذاران خواستار رعایت حقوق و منافع خود شوند. نویسندگان معتقدند که این مفهوم در حال حاضر تنها به سود سرمایه‌گذاران است و باید بازتعریف و توازن بخشیده شود.

برای دستیابی به نتیجه مورد نظر پژوهش ابتدا، معنا و محتوای انتظارات مشروع با تدقیق در روند تکامل آن مورد بحث قرار می‌گیرد. سپس مبنای حقوقی اعمال انتظارات مشروع در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی را مورد بحث قرار می‌دهد. در نهایت بررسی می‌شود که چگونه دولت‌های میزبان می‌توانند ماهرانه عمل کنند تا نه تنها تأثیر نامطلوب بالقوه کاربرد این مفهوم را محدود کنند، بلکه انتظارات مشروع را در خود و شهروندان‌شان در مقابل سرمایه‌گذاران ایجاد کنند.

ادبیات موضوعی

۱. معنا و محتوای انتظار مشروع

به‌رغم استفاده مکرر از کلمه «انتظارات مشروع» توسط مدعیان سرمایه‌گذار و همچنین استفاده توسط دادگاه‌های داوری در رسیدگی به اختلافات سرمایه‌گذاری، محتوا و ماهیت حقوقی دکترین انتظارات مشروع و شرایط کاربرد آن، همچنان مورد مناقشه بسیاری است. در این بخش به مفهوم و محتوای این دکترین پرداخته می‌شود.

تعریف دقیقی از دکترین انتظار مشروع به دلیل ماهیت کلی آن وجود ندارد. (Dolzer & Schreuer, 2012) در بسیاری از مواردی که انتظار مشروع مورد استناد و استفاده قرار گرفته است، تعریف نشده است. توصیفی که اغلب به آن اشاره می‌شود با استناد به پرونده تاندربرد علیه مکزیک است.^۸ در آنجا، دادگاه با توصیف این مفهوم در چارچوب نفتا (که اکنون منحل شده است)، آن را به شرح زیر توصیف کرد:

«وضعیتی است که در آن رفتار، یک طرف متعهد انتظارات معقول و قابل توجیه را خواستار می‌شود، به گونه‌ای

انتظارات مشروع و اغلب توسط سرمایه‌گذاران در دعاوی فی مابین، علیه کشورهای میزبان در دادگاه‌ها و دیوان‌های داوری^۳ به دلیل نقض تعهدات (توسط دولت میزبان)، استناد و ادعا می‌شود و طرف سرمایه‌گذار مدعی صدمه دیدن عملیات سرمایه‌گذاری خود می‌شود و مدعی است که شرایط نباید نسبت به زمان تشکیل موافقت‌نامه و یا قرارداد تغییر پیدا می‌کرد. با این حال، آنچه خود این مفهوم دربرگیرنده آن است، چندان روشن نیست. این امر امکان بهره‌گیری گسترده از این مفهوم را فراهم می‌کند. این مفهوم عمدتاً به عنوان یک جزء (یا یکی از عناصر اساسی) استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه (FET)^۴ که در اغلب موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی^۵ (IIAs) یافت می‌شود، به کار رفته است. با این حال، استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه و انتظارات مشروع اغلب با تفسیر موسع به نفع سرمایه‌گذاران اعمال می‌شود که مسلماً به ضرر کشورهای میزبان، به ویژه کشورهای در حال توسعه است. این مفهوم در پرونده‌های داوری سرمایه‌گذار-دولت برعلیه دولت‌های میزبان به کار می‌رود. به‌رغم استفاده مکرر از لفظ «انتظارات مشروع»، مبنای قانونی به‌کارگیری مفهوم انتظار مشروع در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی به طور کامل مورد بررسی قرار نگرفته است.

پژوهش حاضر مفهوم انتظارات مشروع، تکامل آن، نحوه به‌کارگیری آن و مشکلی که برای کشورهای میزبان، به ویژه کشورهای در حال توسعه ایجاد می‌کند را بررسی می‌کند.
 مبنای قانونی کاربرد این مفهوم در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی با تکیه بر موارد زیر بررسی خواهد شد:
 ۱. انتظارات مشروع به عنوان جزئی از استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه.

1. Legitimate expectations

۲. به جای لفظ انتظارات مشروع از عناوین «انتظار معقول»، «انتظار مبتنی بر سرمایه‌گذاری»، «انتظار موجه» یا «انتظار اساسی» نیز یاد می‌شود.

3. Arbitration Tribunals

4. Fair Equitable and Treatment

۵. «عبارت «موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی» یا IIAs در اینجا برای توصیف معاهدات یا قراردادهای بین دو یا چند دولت استفاده می‌شود که روابط سرمایه‌گذاری بین اتباع یا سایر نهادهای قابل شناسایی یک دولت در یک دولت دیگر را پوشش می‌دهد. این توافق یا معاهده ممکن است صرفاً در مورد سرمایه‌گذاری باشد یا معمولاً به صورت فصلی در یک توافق‌نامه اقتصادی بین‌المللی گسترده‌تر (که نه تنها سرمایه‌گذاری، بلکه تجارت بین دولت‌های عضو و اتباع آنها) نیز باشد.

6. International Investment Agreements

7. The general principle of international law

8. International Thunderbird Gaming Corporation.

2006, para. 37.

که منجر به ناامید شدن و منتفی شدن انتظارات سرمایه‌گذاران می‌شود؛ به گونه‌ای که ناعادلانه تلقی می‌شود و آن، نقض انتظارات مشروع سرمایه‌گذاران از سوی کشورهای میزبان است. این موارد عبارت‌اند از: اقدامات ناسازگار دولتی که بر سرمایه‌گذاری تأثیر منفی می‌گذارد،^۴ تغییرات خودسرانه در چارچوب نظارتی^۵ و عدم شفافیت و سهل‌انگاری اداری.^۶ بنابراین، نقض انتظارات مشروع هر زمان ممکن است توسط سرمایه‌گذاران مورد استناد قرار گیرد همانند نقض استاندارد سلب مالکیت غیرمستقیم یا ادعای نقض شرایط معاهدات و قراردادهای سرمایه‌گذاری. این دکتین، معتقدند استاندارد گسترده‌تر رفتار منصفانه و عادلانه، به عنوان یک فراگیر عمل می‌کند که سایر استانداردهای رفتار در روابط تجاری و سرمایه‌گذاری را در بر می‌گیرد. (Schreuer, C., 2007) بنابراین استدلال فوق می‌تواند یک برگ برنده در دست داوران به نفع سرمایه‌گذاران باشد. (Brower, 2001-2002) اساساً، با وجود استناد و استفاده منظم از کلمه انتظارات مشروع، مبنای حقوقی و ماهیت آن همچنان مشکوک است. (Monebhurrin, 2016) این یک موضوع مهم در ادامه مورد بحث قرار می‌گیرد.

۲. مبنای حقوقی انتظار مشروع

در توافق‌نامه‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی به ندرت انتظارات مشروع را به عنوان یک استاندارد ماهوی یا رویه‌ای مشخص و تعریف می‌کنند، بنابراین مسائلی در مورد مبنای حقوقی این مفهوم به وجود می‌آید؛ یعنی بر چه اساسی مفهوم انتظارات مشروع در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی قابل اجرا است؟ بعضی معتقدند مفهوم انتظارات مشروع زیرمجموعه اصل و استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه می‌باشد که در اکثر موافقت‌نامه‌ها وجود دارد، اما این دیدگاه نیز وجود دارد که ممکن است به یک اصل مستقل و استاندارد و یا احتمالاً به یک اصل کلی حقوقی و بین‌المللی تبدیل شده باشد. (Wongkaew, 2019)

که عمل طرف نفتا [کشور میزبان] در عدم رعایت این انتظارات می‌تواند باعث شود سرمایه‌گذار (یا سرمایه‌گذاری) متحمل خسارت شود.^۱

با توجه به توضیحات بالا، این مفهوم به عنوان مبنای رفتار دولت میزبان در رابطه با یک سرمایه‌گذار (یا سرمایه‌گذاری) قرار گرفته است. بنابراین، ممکن است به عنوان رفتار یک طرف، (عمدتاً یک دولت میزبان) در طرف دیگر، (معمولاً یک سرمایه‌گذار) انتظار معقول و موجهی ایجاد کند که زمانی که به آن تکیه می‌شود، دولت میزبان سرمایه‌تواند به طور غیرقانونی یا غیر عادلانه از آن عدول کند؛ در شرایطی که چنین عدولی منجر به ضرر مادی برای سرمایه‌گذار (یا سرمایه‌گذاری) خواهد شد.^۲ این صورت‌بندی انتظار مشروع نشان می‌دهد که این مفهوم تنها زمانی ایجاد می‌شود که به آن طرف تضمین‌های دقیق، بی‌قید و شرط و منسجم داده شود و به نفع آن طرف باشد و موافقت‌نامه توسط نمایندگان مجاز کشور میزبان و مطابق با قوانین قابل اجرا صورت منعقد شده باشد. دادگاه‌ها دریافته‌اند که وقتی یک دولت معین نمایندگی را به یک سرمایه‌گذار می‌دهد و سرمایه‌گذار تصمیم می‌گیرد سرمایه‌گذاری را بر اساس آن بنا کند، انتظارات قانونی ایجاد می‌شود.^۳

باید گفت برای سرمایه‌گذاران خارجی معمول است که انتظارات گسترده‌تری را ادعا کنند، به عنوان مثال: دولت میزبان نباید قوانین خود را اصلاح کند یا سیاست‌های جدیدی را به ضرر سرمایه‌گذاران اتخاذ کند و دولت میزبان باید حقوق قانونی اعطاشده توسط قانون به سرمایه‌گذار را همان‌طور که در زمان سرمایه‌گذاری وجود دارد بدون تغییر حفظ کند یا اینکه دولت میزبان باید از اقدام نامنظم، متناقض یا خودسرانه خودداری کند.

به این ترتیب، این مفهوم، از دولت میزبان می‌خواهد که با حسن نیت و بدون خودسری نسبت به سرمایه‌گذاران خارجی عمل کند و مطابق با موافقت‌نامه سرمایه‌گذاری بین‌المللی مربوطه عمل کند.

به‌رغم عدم قطعیت‌هایی که محتوای هنجاری و مبنای انتظارات مشروع را مشخص می‌کند، شرایط خاصی وجود دارد

4. MTD Equity Sdn. Bhd. And MTD Chile S.A. v. Chile, 2007.

5. Tecmed v. Mexico, 2003, para. 154.

6. PSEG Global Inc. & anor. V. Turkey, 2007. paras. 246-255.

7. Nganjo-Hodu & Nwapi, 2016

1. Ibid, Alpha GMBH v. Ukraine, 2010

۲. در حال حاضر انتظارات مشروعی که ایجاد می‌شود، باید به صورت متقابل و دوطرفه باشد.

3. Monebhurrin, 2016; Dolzer, 2005; Gold Reserve Inc. V. Venezuela, 2014.

برآورده نشد. دادگاه تشخیص داد که با این عمل، ونزوئلا با مدعی (سرمایه‌گذار)، منصفانه و عادلانه رفتار نکرده است. پس برخی بر اساس آنچه گفته شد، قائل بر این هستند که مفهوم و ماهیت انتظارات مشروع اصولاً در استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه نهفته است. با این حال، جدا از این واقعیت که استاندارد ذکر شده به خودی خود نادقیق است، کسانی هستند که انتظارات مشروع را به عنوان عنصری از این استاندارد (اصل) زیر سؤال می‌برند. به عنوان مثال، پدرو نیکن در نظر جداگانه خود در سوئز، ژنرال سوسیداد د. آگواس د. بارسلونا، اس ای و ویوندی یونیورسال، اس ای علیه جمهوری آرژانتین،^۵ عقیده داشتند که دکتین انتظارات مشروع هیچ مبنای قانونی قوی و قانع‌کننده‌ای در سرمایه‌گذاری بین‌المللی ندارد؛ زیرا نمی‌توان آن را با معنای معمولی از استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه استنباط کرد. در رسیدگی به ابطال در یک پرونده، دادگاه اظهار داشت که ممکن است انتظارات مشروع بر مبنای قانون ایجاد نشود و صورت قانونی به خود نگیرد و تعهدات در صورتی در نظر گرفته شود که صرفاً به دلیل روند معامله ضمنی بین سرمایه‌گذار و دولت میزبان به وجود آمده‌اند؛ یعنی به صورت عرفی به این مفهوم عمل می‌شود.^۶ به طور مشابه، در رسیدگی ابطال در پرونده جمهوری شیلی^۷ دادگاه اتکای آشکار دادگاه در رسیدگی به پرونده تکمید علیه مکزیک در مورد انتظارات سرمایه‌گذار خارجی را زیر سؤال برد. در ادامه بیان کرد که «تعهدات دولت میزبان در قبال سرمایه‌گذاران خارجی ناشی از شرایط و مواد معاهده سرمایه‌گذاری قابل اجرا است و نه از مجموعه انتظاراتی که سرمایه‌گذاران ممکن است داشته باشند یا ادعا کنند که دارند». (Ibid) بنابراین، «دادگاهی که می‌کوشد از چنین انتظاراتی مجموعه‌ای از حقوق متفاوت از حقوق مندرج یا قابل اجرا در موافقت‌نامه دوجانبه سرمایه‌گذاری^۸ ایجاد کند، ممکن است از اختیاراتش فراتر رود». به‌رغم ابراز تردیدهای بالا در مورد اینکه آیا انتظارات مشروع توسط استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه برآورده می‌شود یا خیر، اکثر دادگاه‌های داوری انتظارات مشروع را از زمان پرونده تاریخی تکمید علیه مکزیک، عنصری از استاندارد رفتار

هر یک از دیدگاه‌های فوق در زیر مورد نقد قرار خواهد گرفت.

۱-۲. انتظارات مشروع به عنوان زیر مجموعه اصل رفتار منصفانه و عادلانه

مفهوم انتظار مشروع بیشتر به عنوان یک جزء (یا یک عنصر) از استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه استفاده شده است، مفهومی که در اکثر موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی گنجانده شده است، اما دامنه و محتوای استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه نیز به خودی خود مبهم است. (Dolzer & Schreuer, 2012) اینکه آیا یک سرمایه‌گذار و سرمایه‌گذاری یا دولت میزبان، رفتار منصفانه و عادلانه داشته‌اند در پرونده‌ها و شرایط مختلف یکسان نیست. احتمالاً گسترده‌ترین توصیف از رفتار منصفانه و عادلانه که مفهوم انتظار مشروع را نیز در بر می‌گیرد، توصیفی بود که توسط دیوان داوری در تکمید علیه مکزیک ارائه شد.^۹ در آنجا، دادگاه در نظر گرفت که رفتار منصفانه و عادلانه طرف‌های متعاهد را ملزم می‌کند تا رفتاری را برای سرمایه‌گذاران تحت پوشش ارائه دهند که بر انتظارات اساسی که هنگام سرمایه‌گذاری در نظر گرفته‌اند، تأثیری نداشته باشد و انتظار می‌رود که دولت میزبان در رابطه با سرمایه‌گذار خارجی به شیوه‌ای ثابت عمل کند، عاری از ابهام و کاملاً شفاف. (Ibid) در گلد رزرو علیه ونزوئلا^{۱۰} جایی که سرمایه‌گذار ادعا کرد که اقدامات اتخاذ شده برای پایان دادن به امتیازات استخراج معدن، عناوین استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه، حفاظت و امنیت کامل، کشور دارای بیشتری امتیاز (MFN)^{۱۱} و طبق موافقت‌نامه سرمایه‌گذاری بین‌المللی بین کانادا و ونزوئلا را نقض کرده است. (غمامی و یادگاری، ۱۳۹۸) دادگاه برای شاکی نقض استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه را تشخیص داد. دادگاه اعلام کرد که تصمیمات و اقدامات ابطال با شرایط عدم شفافیت، عدم سازگاری، عدم پیش‌بینی‌پذیری و عدم حسن نیت مطلق اتخاذ شده است. دادگاه دریافت که سرمایه‌گذار به نمایندگی‌های مقامات دولتی تکیه کرده است که انتظارات مشروعی را برای برآورده شدن آنها ایجاد می‌کند. این انتظارات به دلیل اقدامات لغوی که بعداً ونزوئلا اتخاذ کرد،

5. Suez, Sociedad General de Aguas de Barcelona, S. A. and Vivendi Universal, S.A. v. Argentina, 2010.

6. CMS Gas Transmission Co. V. Argentine Republic, 2007.

7. MTD Equity Sdn. Bhd. & MTD Chile S.A.

8. Bilateral Investment Treatise.

1. Dolzer & Schreuer, 2012; Tudor, 2008; UNCTAD, 2012.

2. Tecmed v. Mexico, 2003, para. 154.

3. Gold Reserve Inc. V. Venezuela, 2014.

4. Most Favoured Nation.

کار گرفته شده است. در دادگاه‌ها و سایر فرایندهای قضاوتی، این مفهوم به‌عنوان اصلی که متضمن فرایند عادلانه است، استفاده می‌شود. مثلاً طرفین می‌توانند به طور مشروع انتظار داشته باشند که دادرسی عادلانه به آنها ارائه شود. گفته می‌شود در برخی از حوزه‌های قضایی، مفهوم انتظار مشروع ریشه در قانون اساسی ملی دارد.^۶

این مفهوم همچنین در دکترین داخلی به کار گرفته شده است که به موجب آن مالکانی که دارایی‌هایشان مصادره می‌شود، می‌توانند به طور مشروع انتظار داشته باشند که تحت شرایط خاصی (مانند هدف عمومی و غرامت کافی) صورت می‌گیرد. در برخی از حوزه‌های قضایی کامن‌لا، در این زمینه گفته می‌شود: «دولتی که اظهاراتی را ارائه کرده است و قرار بوده به آن استناد شود و نیز طرف مقابل (سرمایه‌گذار) به آن گفته‌ها اعتماد کرده است، دولت میزبان باید از تغییر موضع خود جلوگیری کند و خروج یک‌جانبه از طرف نماینده در قرارداد غیر عادلانه خواهد بود». تا این حد، انتظارات مشروع ممکن است در اصل حسن نیت در نظام‌های حقوق مدنی بگنجد و ارتباط نزدیکی با استوپل^۷ در حقوق بین‌الملل داشته باشد. گفته می‌شود که انتظار مشروع یک اصل اساسی در سیستم حقوقی اروپا است. (Nolte, 1994)

تنوع درک، محتوا، منبع و کاربرد مفهوم انتظار مشروع منعکس‌کننده دیدگاه‌های متفاوت، هر چند نزدیک به هم است. به عنوان مثال، کاربرد آن در حقوق مدنی و اداری ممکن است با کاربرد آن در حقوق خصوصی متفاوت باشد. حتی در یک حوزه خاص و در یک سنت حقوقی خاص، این مفهوم ممکن است معادل اصول مرتبطی همانند حسن نیت باشد.

تفکر مشابهی در داوری سرمایه‌گذار-دولت بیان شده است. به عنوان مثال، توماس ولد در نظر جداگانه خود در مورد داوری بین‌المللی تاندربرد اظهار داشت که: «دادگاه‌های داوری اصل انتظارات مشروع را روشی ارجح برای ارائه حمایت از سرمایه‌گذاران می‌دانند، در حالی که مشخص شدن عمل نقض

منصفانه و عادلانه تلقی کرده‌اند.^۱ به عبارت دیگر، دادگاه‌های داوری انتظارات مشروع را به عنوان یک عنصر از اصل رفتار منصفانه و عادلانه تلقی نموده‌اند.^۲

در الکترا بل علیه مجارستان نیز، دادگاه ادعا کرد که «به طور گسترده پذیرفته شده است که مهم‌ترین کارکرد استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه، حمایت از انتظارات معقول و مشروع سرمایه‌گذار است».^۳

بنابراین، در نهایت به نظر می‌رسد که انتظارات مشروع به تدریج به یکی از عناصر اصلی استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی تبدیل شده است. (Monebhurrin, 2016)

۲-۲. انتظارات مشروع به عنوان یک دکترین مستقل

برخی انتظارات مشروع را یک دکترین مستقل و جدا از اصل رفتار منصفانه و عادلانه می‌دانند.^۴ به عنوان مثال، گفته شده است که «نقض انتظارات مشروع سرمایه‌گذار، خود به خود به منزله نقض تعهد رفتار منصفانه و منصفانه نیست».^۵ اساس این مفهوم به عنوان منبع تعهد از طرف دولت میزبان شناخته شده است، درحالی که دادگاه‌های داوری منابع قانونی مفهوم را به تفصیل ارزیابی نکرده‌اند.

به نظر می‌رسد که مفهوم انتظار مشروع که به عنوان اعطای حقوق ماهوی تلقی می‌شود، اساس آن در نظام‌های حقوقی داخلی است. تردیدی نیست که مفهوم انتظار مشروع در زمینه‌های مختلف در نظام‌های حقوقی داخلی به کار رفته است. در برخی از نظام‌های حقوقی داخلی در زمینه‌های مختلف رویه‌ای و تا حدودی ماهوی به کار گرفته شده است. همچنین این مفهوم در ایجاد توازن بین حقوق شهروندی و فضای مناسب مورد نیاز مقامات دولتی برای انجام مؤثر وظایف خود به

1. Novenergia II Energy & Environment” (SCA) (Grand Duchy of Luxembourg), SICAR v. Spain, 2018.

2. Chaisse, J., & Ng, S. R., 2018; Dolzer, 2005; Nganjo-Hodu & Nwapi, 2016.

3. Electrabel S.A. v. Hungary, 2015, para. 4.1.

4. Chaisse, J., & Ng, S. R., 2018; The tribunal rejected Mexico’s jurisdictional objection (International Thunderbird Gaming Corporation, 2006, para. 37.

5. Arif v. Republic of Moldova, 2013; Thunderbird aming Corporation v. United Mexican States, Separate Opinion of Thomas Wälde, December 2005.

6. Carlos, J., & González, M., 2017 & Laryea, 2021.

۷. قاعده‌یست حقوقی که خاستگاه آن را باید در حقوق انگلوساکسون جست‌وجو کرد. این قاعده اجمالاً چنین می‌گوید که هیچ‌کس نمی‌تواند به زبان دیگری تناقض‌گویی کند. این قاعده بیشتر در حقوق بین‌الملل کاربرد داشته، اما معادل آن در حقوق اکثر کشورها وجود دارد. برای مثال قاعده عدم استماع انکار بعد از اقرار در حقوق ایران نمونه‌ای از استوپل است.

حقوق تبدیل شده است.^۲ بر این اساس، انتظار مشروع مسلماً یک اصل حقوق بین‌الملل است که در بند ۱ ماده ۳۸ اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ) خلاصه شده است. بند ۱ ماده ۳۸ که عموماً معتبرترین شمارش منابع تلقی می‌شود.

حقوق بین‌الملل، منابع حقوق بین‌الملل غیر از معاهدات را مشخص و بررسی می‌کند. اینها عبارت‌اند از: «اصول کلی حقوقی که توسط کشورهای متمدن به رسمیت شناخته شده است». دادگاه‌های بین‌المللی اصول کلی حقوقی را در تصمیم‌گیری در مورد پرونده‌ها به کار گرفته‌اند. برای مثال، در پرونده شرکت آمیکوآسیا علیه اندونزی، در سال ۱۹۸۴، دادگاه ایکسید تصمیم گرفت در محاسبه خسارتی که باید توسط اندونزی پرداخت شود، به جای اینکه به شرایط معاهده برای راهنمایی نگاه کند، به اصول کلی قانون توجه کند. دادگاه به اصول کلی حاکم بر جبران خسارات ناشی از مسئولیت قراردادی بر اساس قوانین اندونزی، قوانین فرانسه، قوانین انگلیس و قوانین ایالات متحده اشاره کرد و آنها را مشابه دانست.

به طور مشابه، قابل بحث است که یک اصل کلی قانون در مورد انتظار مشروع تا بلوغ تکامل یافته است. به نظر می‌رسد که دادگاه در گلد رزرو علیه ونزوئلا، این دیدگاه را در مورد انتظارات مشروع اتخاذ کرده است، اگرچه تحلیل خود را با درک مفهوم به عنوان جزئی از استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه آغاز کرده و به پایان رسانده است. در ادامه کنوانسیون ایکسید و تسهیلات اضافی را مورد توجه قرار داد که به دادگاه‌های داوری امکان می‌دهد هنگام تصمیم‌گیری در مورد قوانین قابل اجرا به قواعد حقوق بین‌الملل رجوع کنند و به این نتیجه رسیدند که «قواعد حقوق بین‌الملل» شامل اصول کلی حقوقی است که توسط کشورهای متمدن به رسمیت شناخته شده است. (pp. 568-576) دادگاه انتظارات مشروع را معادل یک اصل کلی حقوقی مشترک در نظام‌های حقوقی اصلی جهان می‌داند که بنابراین می‌توان آن را به حقوق بین‌الملل انتقال داد. بر این اساس، انتظارات مشروع را «به عنوان یک اصل حقوقی در بسیاری از سنت‌های حقوقی قاره اروپا و برخی از کشورهای آمریکای لاتین مانند آرژانتین و ونزوئلا» وجود دارد و در این مورد قابل اجرا است.^۳

گفته می‌شود انتظارات مشروع در حقوق بین‌الملل جایگاه اصل کلی حقوقی را به خود گرفته است. برای این دیدگاه که

توسط دولت میزبان به نظر «بیش از حد دشوار و پیچیده می‌آیند» و به راحتی برای اتکا مناسب نیست.^۱

مفهوم حسن نیت نیز در برخی از حوزه‌های قضایی مستقل از توقعات مشروع مورد حمایت قرار می‌گیرد. به عنوان مثال، مفهوم حسن نیت در قوانین استرالیا بدین شکل است و در موارد مختلف اعمال شده است یا مانند ایالات متحده آمریکا، جایی که در کنار استوپل و جدا از آن وجود دارد. این مفاهیم متفاوت از یکدیگر هستند.

با توجه به تنوع کاربرد زمینه‌ها و معانی بین و در درون نظام‌های حقوقی مختلف داخلی، قرار دادن معنا یا درک خاصی از انتظار مشروع به عنوان یک اصل مستقل در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی و به‌ویژه برای دولت‌های میزبان، مشکل‌ساز است. مسلماً، هنگامی که انتظارات مشروع توسط دیوان‌های داوری اعمال می‌شود، استدلال اعضای دیوان ممکن است از تصور و درک خود از قرارداد و از پیشینه حقوقی خاص ناشی شده باشند. جای تعجب نیست که اختلاف نظرهای جدی در یک مفهوم، کاربرد ناهمگون آن را به دنبال دارد. مهم‌تر از آن اینکه، استقرار مفهوم انتظار مشروع در نظام‌های حقوقی داخلی، هر چند یکنواخت یا متفاوت باشد، به خودی خود آن را حقوق بین‌المللی نمی‌سازد. حقوق داخلی یک دولت برابر با حقوق بین‌الملل نیست. بنابراین، نیاز به مبنایی مناسب برای اعمال انتظار مشروع وجود دارد. (Laryea, 2021)

پس به عنوان نتیجه باید گفت بر اساس این نظر ما به طور ضمنی نمی‌توانیم «مفهوم و مصادیق انتظارات مشروع» را از قلب استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه استنباط کنیم و اگر خواستار اعمال این اصل باشیم، نیاز هست تا این مفهوم و مصادیق آن را در موافقت‌نامه ذکر و درج کنیم؛ در غیر این صورت تعابیر نظام‌های مختلف حقوقی مانع از استنباط ضمنی خواهند بود.

۲-۳. انتظارات مشروع به عنوان اصل کلی حقوق بین‌الملل

دیدگاهی وجود دارد که مفهوم انتظار مشروع (آن‌گونه که در نظام‌های حقوقی داخلی اعمال می‌شود) به یک اصل کلی

2. Chaisse, J., & Ng, S. R., 2018; Monebhurrin, 2016.

3. Gold Reserve Inc. V. Venezuela, 2014.

1. International Thunderbird Corporation v. United Mexican States, 2005.

منصفانه و عادلانه را نقض می‌کند و در نتیجه باعث مسئولیت جهت جبران خسارت می‌شود». (Micula & et al., 2014)

در مورد اینکه چه زمانی اقدام یک دولت از خط عبور می‌کند تا باعث نقض انتظارات مشروع سرمایه‌گذار شود، اختلاف نظر وجود دارد. اکثریت موافقت که انتظار مشروع به معنای عمل به یک شرط تثبیت شده (توسط دولت میزبان) نیست. در پرونده سالوکا، دیوان داوری خاطرنشان کرد که «هیچ سرمایه‌گذار منطقی نمی‌تواند انتظار داشته باشد که شرایط حاکم در زمان سرمایه‌گذاری کاملاً بدون تغییر باقی بماند».^۲ EDF علیه رومانی،^۳ دادگاه خاطرنشان کرد: «به استثنای مواردی که دولت وعده‌ها یا نمایندگی‌های خاصی به سرمایه‌گذار می‌دهد، سرمایه‌گذار نمی‌تواند به یک معاهده سرمایه‌گذاری دوجانبه به‌عنوان نوعی بیمه‌نامه در برابر خطر هرگونه تغییر در چارچوب حقوقی و اقتصادی کشور میزبان نگاه کند. چنین انتظاری در واقع نه مشروع خواهد بود و نه معقول». اما هیچ توافقی در مورد اینکه چه زمانی تغییرات نظارتی از مجاز به نقض منتهی می‌شود، وجود ندارد. برای مثال، دیوان داوری در آیزر نقض را به عنوان یک تغییر بنیادی در نظر گرفت که به شیوه‌هایی صورت می‌پذیرد که سرمایه‌گذاران را از بهره بردن از سرمایه‌گذاری‌شان محروم می‌کند. این دیوان معتقد بود که باید عمل، متعادل و منصفانه باشد؛ یعنی در آن منافع نظارتی دولت که در برابر انتظارات و اتکای مشروع سرمایه‌گذاران سنجیده شود. (Novenergia II, p. 694) دادگاه ادامه داد که انتظارات مشروع سرمایه‌گذار نقض شده است. علاوه بر این، رفتاری که باعث ایجاد توقع مشروع می‌شود نیز حاصل نشده است. گونزالس استدلال می‌کند که انتظارات مشروع تنها زمانی به وجود می‌آید که تضمین‌های خاص وجود داشته باشد؛ در نتیجه رفتار دارای ابهام، تضمین‌های مبهم، عمومی و غیر مشخص برای ایجاد انتظار مشروع کافی نیست. (Carlos, J. & Gonzalez, M., 2017) بدون مبنای قانونی رسمی، طرفین نمی‌توانند ادعای انتظارات فرضی یا بالقوه داشته باشند. احتیاط در تشخیص نقض‌های ادعایی انتظارات مشروع، این است که آنها این اصل را فقط در شرایط بسیار محدود به رسمیت می‌شناسند و نیاز به دقت لازم

انتظار مشروع یک اصل کلی حقوق بین‌الملل است (Laryea, 2021)، رأی اخیر دیوان بین‌المللی دادگستری در مورد بولیوی علیه شیلی^۱ بیانگر همین مطلب است. در حالی که این پرونده به طور خاص در مورد سرمایه‌گذاری بین‌المللی نبود، دادگاه استدلال بولیوی مبنی بر مشروع بودن آن را رد کرد.

پس بر اساس گفته‌های فوق می‌توان نتیجه گرفت که برخی بر این باورند که در پرونده‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی، دادگاه‌ها و دیوان‌های داوری می‌توانند مفهوم انتظارات مشروع را بدون ذکر آنها در موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری استنباط و استخراج کنند و این مفهوم بر اساس اصل کلی حقوقی بین‌المللی به طور ضمنی قابل استفاده است، حتی اگر موافقت‌نامه مربوطه در این زمینه ساکت باشد.

۲-۴. وضعیت مبنای حقوقی انتظار مشروع

همان‌طور که در بالا مورد بحث قرار گرفت، رویه قضایی در مورد انتظار مشروع ممکن است مبنای حقوقی خود را در یکی از سه زیربنای احتمالی، یعنی: ۱) جزو استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه؛ ۲) یک مفهوم مستقل از استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه؛ ۳) اصل کلی حقوق قابل اجرا به عنوان یک قاعده حقوق بین‌الملل قرار بدهد. از این میان، مبنای آن در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی به عنوان یک اصل مستقل یا یک اصل کلی حقوقی مورد مناقشه و بحث‌برانگیز به نظر می‌رسد. به نظر می‌رسد اساس آن به عنوان جزئی از اصل رفتار منصفانه و عادلانه در یک موافقت‌نامه سرمایه‌گذاری بین‌المللی به طور گسترده پذیرفته شده و کمتر بحث‌برانگیز است، حتی در صورت پذیرش این نظر، از آنجایی که مصادیق اصل رفتار منصفانه و عادلانه تا حد زیادی در موافقت‌نامه یا معاهده طرفین تعریف نمی‌شود، معنای مؤلفه انتظارات مشروع در هر مورد می‌تواند تفاوت چشمگیری داشته باشد.

سیستم‌های حقوقی داخلی با این حال، در اکثریت قریب به اتفاق پرونده‌ها از این ادعا حمایت می‌کنند که انتظارات مشروع از رفتار دولت‌ها ایجاد می‌شود؛ یعنی «در مواردی که دولت به گونه‌ای عمل کرده است که انتظارات مشروعی را در سرمایه‌گذار ایجاد کند و آن سرمایه‌گذار برای سرمایه‌گذاری خود به آن اتکا کرده باشد، اقدامی از سوی دولت که این انتظارات مشروع را معکوس یا از بین می‌برد، استاندارد رفتار

2. Saluka Investments B.V. v. The Czech Republic, 2006.

3. EDF (Services) Limited v Romania, 2009.

1. Bolivia v Chile, 2018, para. 6.

ممکن است انتظارات مشروعی را به سود خود در مقابل سرمایه‌گذاران ایجاد کنند.

۳-۱. آسیب به کشورهای در حال توسعه میزبان سرمایه
همان‌طور که توماس ولد در یک نظر جداگانه اشاره کرد، در مورد داوری بین‌المللی تاندربرد، اصل انتظارات مشروع برای دادگاه‌ها به روشی ارجح برای ارائه حمایت از سرمایه‌گذاران تبدیل شده است، در حالی که مشخص شدن انجام عمل نقض توسط دولت میزبان به نظر «بیش از حد دشوار و پیچیده می‌آیند» و به راحتی برای اتکا مناسب نیست.^۲ به عبارت دیگر، این مفهوم برای اعطای حمایت به سرمایه‌گذاران (و جبران خسارت زمانی که حمایت‌ها نقض شده‌اند) است و در چنین شرایطی استفاده می‌شود. بنابراین، هر زمان که احتمال نقض استاندارد سلب مالکیت غیرمستقیم توسط دولت میزبان، مصادره اموال یا هر گونه نقض دیگری نسبت به شرایط معاهدات و قراردادهای سرمایه‌گذاری وجود داشته باشد، انتظار مشروع ممکن است مطرح شود. (Dolzer, 2005) این مفهوم به عنوان یک اصل کلی مورد استفاده قرار می‌گیرد که زمانی که جزئیات به نفع سرمایه‌گذار نیست، به آن متوسل می‌شوند. مثلاً می‌توان از آن برای به حداکثر رساندن حمایت از سرمایه‌گذار با دور زدن اصل سلب مالکیت استفاده کرد؛ زیرا «معیار قضاوت ذهنی» (Wongkaew, above n17, 5) این امر را امکان‌پذیر می‌کند؛ یعنی حمایت صرف از سرمایه‌گذار و سرمایه‌گذاری او.^۳

به‌کارگیری مفهوم انتظارات مشروع به شدت به سرمایه‌گذاران سود می‌رساند. با توجه به اینکه کشورهای در حال توسعه عمدتاً در پرونده‌های داوری سرمایه‌گذار-دولت پاسخ‌دهنده هستند، منطقی است که آنها از اعمال اصل انتظار مشروع بیشترین آسیب را می‌بینند، حداقل تا آنجا که این اصل به ضرر دولت‌های میزبان است. متأسفانه، سیال بودن و نامشخص بودن دامنه و محتوا و کاربرد متناقض این اصل، وضعیت را برای کشورهای میزبان سخت‌تر می‌کند. همان‌طور که مشاهده شد، وضعیت استاندارد انتظارات مشروع به نوعی حل نشده است. دادگاه‌ها در مصادیق نقض آن اختلاف نظر دارند. یک دادگاه ممکن است اقدام خاصی از یک دولت میزبان را به عنوان نقض انتظارات مشروع سرمایه‌گذاران تشخیص دهد، در حالی که دادگاه دیگری ممکن است همان اقدام دولت

از سوی سرمایه‌گذار دارد. به عنوان مثال، مدعی-سرمایه‌گذار باید با جزئیات از چارچوب نظارتی مربوطه، از جمله احتمال بروز تغییرات در آینده آگاه باشد. با این حال، دیگران استدلال می‌کنند که انتظارات مشروع به طور طبیعی به وجود می‌آیند و اینکه تعهدات و تضمین‌ها لازم نیست خاص باشند. از بحث فوق، می‌توان دریافت که مبانی حقوقی انتظار مشروع قابل بحث است، در حالی که محتوای خود مفهوم نیز سیال است و محدوده نقض انتظارات مشروع نیز ثابت و معین نیست؛ زیرا تا حد زیادی به قوانین داخلی کشورها مرتبط است. با این اوصاف، مواردی وجود دارد که می‌توان برای راهنمایی کشورها در تعامل با قوانین سرمایه‌گذاری بین‌المللی که در ادامه به آنها اشاره می‌شود، ترسیم کرد.

۳. کشورهای میزبان و انتظارات مشروع

در عمل مفهوم انتظار مشروع به عنوان ایجاد تعهدات برای کشورهای میزبان به نفع سرمایه‌گذاران توسعه یافته است. این تنها یک نمونه از ماهیت ناهنجار وضعیت فعلی حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی است که تعهداتی را برای دولت‌های میزبان در قبال سرمایه‌گذاران ایجاد می‌کند، بدون اینکه سرمایه‌گذاران هیچ‌گونه تعهدی در قبال کشورهای میزبان و شهروندان آنها داشته باشند. با این حال، درک دلیل آن دشوار نیست. این مورد به پیدایش توسعه حقوق بین‌المللی سرمایه‌گذاری و انگیزه‌های توسعه این قانون می‌پردازد که شکل‌گیری و کاربرد آن را شکل داده است. قرار نیست بحث‌های مربوط به تدوین قانون و انتقادات بسیار مستند به عدم تعادل فعلی قوانین را مرور کنیم.^۱ این بخش صرفاً به طور خلاصه به این نقد می‌پردازد که چگونه دولت‌ها، به ویژه کشورهای در حال توسعه که اغلب از مضرات مربوط به کاربرد مفهوم انتظارات مشروع در حال حاضر رنج می‌برند، می‌توانند مشکل را حل کنند. ابتدا به این بحث پرداخته می‌شود که چگونه و چرا کشورهای در حال توسعه، در ظرفیت خود به عنوان کشورهای میزبان، ممکن است با استفاده از این مفهوم در حال حاضر آسیب ببینند. دوم، بحث می‌شود که چگونه دولت‌های میزبان ممکن است بتوانند تأثیر نامطلوب کاربرد مفهوم انتظار مشروع را بر خود محدود کنند و سوم، این موضوع مورد بحث قرار می‌گیرد که چگونه دولت‌های میزبان

2. Separate Opinion of Thomas Wälde, para 37.

3. Nganjo-Hodu and Ajibo, above nl.

۱. برای تکامل قانون نگاه کنید به: Miles, K., 2013 منشأ قانون سرمایه‌گذاری بین‌المللی: امپراتوری، محیط زیست و حفاظت از سرمایه.

موافقت‌نامه‌ها حاوی استاندارد موردنظر هستند، تعداد کمی نیز وجود دارند که فاقد آن هستند. ^۳در مورد نیاز به حفظ مفاد اصل رفتار منصفانه به شکل فعلی باید تجدید نظر شود.

دولت‌های میزبان نباید منتظر فرارسیدن زمان اتمام یا تمدید موافقت‌نامه باشند؛ اگر بخواهند ممکن است بتوانند زودتر موافقت‌نامه را خاتمه داده و موافقت‌نامه دیگری که به نفع آنهاست، جایگزین کنند. البته، محتوای یک موافقت‌نامه تنها به نظر یک دولت بستگی ندارد. برای حذف یا محدود کردن محدوده یک ماده از استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه، موافقت دولت طرف مقابل (دولت متبوع سرمایه‌گذار) ^۴ نیز لازم است. اگر طرف مقابل قاطعانه، خواهان گنجانیدن استاندارد فوق باشد، ممکن است این امر محقق نشود. با این حال، روند عمومی فعلی در نسل جدید موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری کاهش حقوق بیش از حد اعطاشده به سرمایه‌گذاران به ضرر کشورهای میزبان است؛ زیرا پیامدهای منفی مفاد موافقت‌نامه یا معاهده-های قبلی واضح و عیان‌تر شده است.

با این حال، می‌توان بحث کرد که این حذف یا محدود نمودن ممکن است اعتماد سرمایه‌گذاران بالقوه را نسبت به حمایت‌های موجود و نیز استاندارد رفتاری که می‌توانند انتظار داشته باشند و در نتیجه تمایل آنها برای سرمایه‌گذاری در چنین رژیم‌های تضعیف‌کننده، اگر هدف IIAs، ایجاد یک رژیم حقوقی بین‌المللی توانمند به منظور ترویج و جذب سرمایه‌گذاری باشد، باید استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه (FET) را در موافقت‌نامه با دیگر کشورها یا سرمایه‌گذاران منظور دارد. (Gallagher & Birch, 2006)

۳-۲-۳. محدود کردن دامنه استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه

کشورهای عضو ممکن است استاندارد فوق را به طور کلی از موافقت‌نامه خود حذف نکنند، اما در عوض، دامنه آن را به شرایط و اوضاع و احوالی محدود می‌کنند. آنها ممکن است این

را نقض تشخیص ندهد. ناهماهنگی در دادگاه‌های داوری سرمایه‌گذار-دولت فراگیر، مستند و به شدت مورد انتقاد است و مشکلاتی را برای دولت‌های میزبان ایجاد می‌کند. این امر تدوین یک سیاست ثابت در تقابل با انتظارات سرمایه‌گذاران را دشوار می‌کند. با این حال، کشورهای میزبان احتمالی ممکن است بتوانند تأثیر نامطلوب کاربرد این مفهوم را بر خود محدود کنند و همچنین کاربرد آن را به برخی جهات متعادل کنند. در ادامه به این موضوع پرداخته می‌شود.

۳-۲. محدود کردن تأثیر انتظارات مشروع سرمایه‌گذاران

۳-۲-۱. توجه به انتظارات سرمایه‌گذاران
یکی از راه‌هایی که از طریق آن دولت‌های میزبان ^۱ سرمایه‌گذاران ممکن است از نقض خواسته‌های مشروع سرمایه‌گذاران جلوگیری کنند، توجه لازم به انتظارات سرمایه‌گذاران است. ^۲در تنظیم (یا تغییر مقررات) در مورد فعالیت‌های اقتصادی، ممکن است به دولت‌های میزبان توصیه شود که به منافع و تأثیر بالقوه سرمایه‌گذاری‌های خارجی توجه لازم را داشته باشند. این به آنها کمک می‌کند تا با بخشی که ممکن است تحت تأثیر قرار گیرد، تعامل داشته باشند و به سرمایه‌گذاران و سهامداران مربوطه یک تضمین منصفانه اعطا شود. به دولت‌های میزبان توصیه می‌شود که سیاست‌های نظارتی را که به طور نامتناسبی برای سرمایه‌گذاران سخت‌گیرانه است، اتخاذ نکنند، بلکه رویکردی متعادل، مدنظر داشته باشند تا از این طریق طرف دعاوی قرار نگیرند و ملزم به پرداخت خسارت نشوند. با این رویکرد تمایل سرمایه‌گذاران نیز بیشتر خواهد شد و به توسعه اقتصادی کشورهای میزبان کمک زیادی خواهد کرد.

۳-۲-۲. حذف استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه از موافقت‌نامه سرمایه‌گذاری بین‌المللی

همان‌طور که قبلاً بحث شد، «تعهدات و اوصاف انتظار مشروع اغلب به عنوان جزئی از اصل استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه در موافقت‌نامه سرمایه‌گذاری بین‌المللی اعمال می‌شود. این بدان معناست که دولت‌ها ممکن است بتوانند با حذف این استاندارد از موافقت‌نامه مربوطه، از زنده کردن کاربرد این مفهوم جلوگیری کنند.» (Laryea, 2021) در حالی که اکثر

۳. نمونه‌ای از IIAs بدون FET مرجع را می‌توان در IIAsهای واردشده توسط سنگاپور یافت. بنابراین، FTA استرالیا و سنگاپور (۲۰۰۳) توافق‌نامه همکاری اقتصادی جامع هند و سنگاپور (2005)، FTA نیوزیلند و سنگاپور (۲۰۰۱) حاوی مقررات FET نیستند. نمونه‌های دیگر عبارت‌اند از: توافق‌نامه مشارکت اقتصادی نزدیک‌تر نیوزیلند و تایلند (EPA) (2005). آلبانی-کرواسی (BIT (1993)، کرواسی-اوکراین (BIT (1997) و تعدادی BITS منعقدشده توسط ترکیه.

4. Country of origin of capital.

1. Host State.

2. Continental Casualty Company v. Argentina, 2008.

وجود ندارد. به دلیل محتوای مقررات و مواد موافقت‌نامه منعقد شده است که عمدتاً از نظر استاندارد رفتار مورد انتظار از دولت میزبان با سرمایه‌گذاران تحت پوشش به صورت یک‌جانبه برخورد شده است. ایده این است که دولت میزبان مستقل، حاکمیتی سیاسی در اختیار آن قرار می‌دهد؛ یعنی قدرت قانونگذاری و نظارتی برای وضع قوانین و مقررات در مورد سرمایه‌گذاری در حوزه قضایی خود، این ممکن است علیه یک سرمایه‌گذار به گونه‌ای اعمال شود که مغایر با استانداردهای قابل قبول حقوق بین‌الملل باشد. دولت میزبان از این طریق، همیشه می‌تواند قانونی وضع کند تا از سوء استفاده‌ها و نقض‌های احتمالی سرمایه‌گذار محافظت کند، در نتیجه، در مواقع وجود نفع عمومی حاکمیت نیازی به حمایت از مقررات موافقت‌نامه ندارد. در نگاه اول، استدلال بالا درست نیست، اما تجربه نشان داده که در حقوق بین‌الملل برخی از سرمایه‌گذاران از عدم مسئولیت خود سوء استفاده کرده‌اند. برای وارد کردن صدمات جبران‌ناپذیر به کشورهای میزبان و شهروندان آنها، به ویژه در کشورهای در حال توسعه که در آن سیستم‌های سیاسی، قانونی و حکومتی چندان قوی نیستند. «از قضا، رژیم حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی توسعه یافته است، به دلیل نگرانی سرمایه‌گذاران؛ به ویژه نگرانی‌های کشورهای توسعه یافته با این حال، این سیستم اکنون آنها را قادر می‌سازد در کشورهای در حال توسعه، بتوانند آسیب‌های زیست محیطی ایجاد کنند، معیشت مردم و جوامع محلی را از بین ببرند و مستقیماً در نقض حقوق بشر بدون مسئولیت قانونی مربوطه، درگیر (یا همدست) باشند». کشورهای میزبان نیز انتظاراتی از سرمایه‌گذاران دارند. (Nganjo- Hodu & Nwapi, 2016) دولت میزبان از سرمایه‌گذاران انتظار دارند که به گونه‌ای عمل کنند که به طور قانونی به نفع آنها باشد و به مسیر توسعه پایدار آنها کمک کند، دولت‌ها ممکن است در موافقت‌نامه سرمایه‌گذاری خود، تعهدات سرمایه‌گذاران تحت پوشش را در قبال استاندارد رفتاری لحاظ کنند که از آسیب رساندن به آن دولت جلوگیری شود و وقتی باعث آسیب شوند، آنها (سرمایه‌گذاران) مسئول شناخته شوند. به عبارت دیگر، دولت‌ها ممکن است قادر به ایجاد انتظارات مشروع مورد نیاز از سرمایه‌گذاران باشند. همان‌طور که توسط دادگاه در EDF علیه رومانی اشاره شد، انتظارات مشروع نمی‌تواند صرفاً انتظارات سرمایه‌گذار باشد. «برخی از موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری خارجی یا اسناد مشابه شروع به ارائه چنین تعهداتی برای سرمایه‌گذار کرده است. برای مثال، موافقت‌نامه

کار را با تعریف محدود از استاندارد موردنظر انجام دهند و شرایط خاصی را برای اعمال آن مطرح نظر قرار دهند. آنها همچنین ممکن است رفتاری را که خارج از استاندارد باشد، به طور صریح و کتبی برای خود محفوظ و قابل اعمال تلقی کنند و به ذکر مصادیق بپردازند. به این معنا که آنها ممکن است اقدامات دولتی مانند تغییر در رژیم‌های مالیاتی و امتیازات، مقررات مربوط به بهداشت و محیط زیست، اختیار اعطاء، تمدید یا لغو امتیازات و مجوزها را به خارج از شمول استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه اعلام کنند.

۳-۲-۴. احتیاط در اعطای تضمین به سرمایه‌گذاران

در همه موارد ادعایی راجع به نقض انتظارات مشروع، ادعاهایی وجود دارد مبنی بر اینکه دولت میزبان تضمین‌هایی را که به سرمایه‌گذار - مدعی داده است، به طور مستقیم یا ضمنی نقض کرده است. چنین تضمینی می‌تواند در قرارداد سرمایه‌گذاری منعقدشده بین (دولت و سرمایه‌گذار) باشد. بنابراین، دولت‌های میزبان ممکن است با احتیاط نمودن در تضمین‌هایی که می‌دهند، خود را از ادعاها نجات دهند؛ همان‌طور که در رابطه با حذف مفاد FET در IIAS ذکر شد. با این حال، اگر یک کشور میزبان بالقوه از دادن تضمین‌های لازم که برای سرمایه‌گذاران مهم است، خودداری کند، ممکن است اعتماد سرمایه‌گذار بالقوه تضعیف شود و از سرمایه‌گذاری منصرف شود. این به ویژه در مواردی است که تعهد سرمایه‌ای سرمایه‌گذاران بالا باشد و بخش سرمایه‌گذاری مستلزم ریسک بالایی باشد. اغلب سرمایه‌گذاران تجزیه و تحلیل ریسک و هزینه-فایده خود را انجام می‌دهند و بر اساس آن انتخاب می‌کنند؛ یعنی بالاترین بازده تعدیل شده بر اساس ریسک نسبت به سرمایه‌گذاری‌های مختلف در صورت یکسان بودن همه چیز، برای مثال، اگر حوزه کشوری ریسک بالاتری را به دلیل ابهام ارائه دهد، بر رقابت‌پذیری آن در جذب سرمایه‌گذاری تأثیر می‌گذارد. بنابراین، در نهایت، دولت میزبان باید تضمین‌های رقابتی و بیشتری را جهت جذب کردن سرمایه‌گذار ارائه بدهد.

۳-۳. انتظارات مشروع کشورهای میزبان از سرمایه‌گذاران

همان‌طور که قبلاً بیان شد، در حال حاضر قانون و دادگاه‌های داوری از طریق بیان تعهدات ضمنی برای کشورهای میزبان، انتظارات مشروعی را در سرمایه‌گذاران ایجاد می‌کنند. چنین انتظاراتی از طرف کشورهای میزبان در تقابل با سرمایه‌گذاران

که شرکت‌های چندملیتی گاهی اوقات با جوامع محلی امضا می‌کنند که در آن آنها متعهد می‌شوند که مزایای خاصی را برای جوامع کشور میزبان فراهم کنند. (Odumosu, 2014) اینها ممکن است در کشورهای میزبان و شهروندان آنها انتظارات مشروعی را از سرمایه‌گذاران مربوطه ایجاد کند که اگر برآورده نشود، ممکن است باعث ایجاد ادعا بر علیه سرمایه‌گذاران شود.

مسلماً، همه سرمایه‌گذاری‌های خارجی بر مبنای قراردادی بین سرمایه‌گذار و دولت میزبان نیست. یک سرمایه‌گذار خارجی ممکن است برای خرید یا ادغام با یک تجارت خصوصی موجود وارد کشوری شود. ممکن است با برخی از شهروندان خصوصی دولت میزبان وارد یک سرمایه‌گذاری مشترک شود یا ممکن است عملیات سرمایه‌گذاری با مالکیت کامل^۲ را آغاز کند که نیازی به انعقاد قرارداد با دولت میزبان ندارد. چنین روش‌هایی از سرمایه‌گذاری فرصتی را برای دولت میزبان برای استخراج تعهدات قراردادی از سرمایه‌گذاران ایجاد نمی‌کند. کشورهای میزبان ممکن است این شکاف را با وضع قوانینی که در نظر می‌گیرند، برطرف کنند. کشورهای میزبان همچنین می‌توانند طبق قوانین داخلی، از همه سرمایه‌گذاران خارجی خواستار مجوز (یا پروانه) برای سرمایه‌گذاری در آن کشور شوند. اخذ مجوز^۳ برای سرمایه‌گذاری در دولت میزبان مشروط به انجام تعهدات خاصی از سوی سرمایه‌گذاران خواهد بود، مانند مواردی که در بالا از آنها نام برده شد.

به این ترتیب، آن تعهدات و اخذ مجوزهای قانونی «ممکن است برای پذیرش سرمایه‌گذاری در کشور میزبان شرط شوند» (Schreuer, 2008) با توجه به موارد فوق، می‌توان بحث کرد که کشورهای میزبان می‌توانند به سود خود توقعات مشروعی از سرمایه‌گذاران برای دولت و شهروندانشان ایجاد کنند و در ایجاد تعادل مجدد در رژیم حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی فعلی که در حال حاضر به نفع سرمایه‌گذاران منحرف شده است، مؤثر باشند. البته این امر کشورهای میزبان را از نیاز به خودداری از نقض انتظارات مشروع سرمایه‌گذاران بی‌نیاز نمی‌کند. این عمل صرفاً برای کشورهای میزبان و مسلماً شهروندان آنها، انتظارات قانونی قابل تشخیص و قابل

سرمایه‌گذاری بین مراکش- نیجریه در سال ۲۰۱۶ شامل یک سری تعهدات بر عهده سرمایه‌گذاران است. مثلاً توافق باید سیستم مدیریت زیست محیطی را حفظ کند و از حقوق بشر مطابق با استانداردهای اصلی محیط زیست و همچنین تعهدات کار و حقوق بشر دولت میزبان یا دولت متبوع حمایت کند. سرمایه‌گذاران باید درگیر یا شریک در اقدامات فاسد نباشند، همچنین باید استانداردهای ملی و بین‌المللی پذیرفته شده حاکمیت شرکتی را رعایت کنند. قانون سرمایه‌گذاری پان آفریقایی نیز همین طور است. این سؤال طولانی‌مدت در مورد اینکه آیا حمایت از سرمایه‌گذاری باید مشروط به سرمایه‌گذاری باشد که به توسعه اقتصادی کشور میزبان کمک کند نیز می‌تواند توسط دولت‌های میزبان برجسته‌تر شود. برخی از مدل‌های جدیدتر موافقت‌نامه‌ها، اکنون توسعه اقتصادی را به عنوان معیاری در موافقت‌نامه‌ها در نظر گرفته‌اند. می‌توان بحث کرد که چنین مقرراتی ممکن است بتواند در کشورهای میزبان و شهروندان آنها انتظارات قانونی از سرمایه‌گذاران ایجاد کند.

فراتر از موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری، کشورها ممکن است بتوانند استانداردهایی برای رفتار مورد انتظار ایجاد کنند. برخی از سرمایه‌گذاری‌ها توسط نهادهای خارجی بر اساس قراردادهای امضا شده بین سرمایه‌گذار و دولت میزبان انجام می‌شود. این امر معمولاً در مورد پروژه‌های زیربنایی عظیم (مانند تولید برق و ساخت راه‌ها) و بهره‌برداری از منابع طبیعی مانند استفاده از زمین‌های کشاورزی، جنگل‌داری، چوب‌برداری، استخراج مواد معدنی از سنگ‌های سخت و استخراج نفت و گاز صادق است. دولت عضو ممکن است بتواند الزامات رفتاری خاصی را از سوی سرمایه‌گذار شرط کند، مانند رعایت حقوق کار مطابق با استانداردهای بین‌المللی، رعایت بهترین روش‌های زیست‌محیطی، خودداری از رفتاری که تأثیر نامطلوب بر جوامع محلی کشور میزبان دارد. دولت‌های میزبان ممکن است مواردی را نیز درج کنند که نشان می‌دهد سرمایه‌گذار به داوری بین‌المللی در قبال شهروندان دولت میزبان که منافع آنها تحت تأثیر اقدامات غیرقانونی سرمایه‌گذار قرار می‌گیرد، رضایت می‌دهد. به‌علاوه، گاهی سرمایه‌گذاران تعهداتی را برای منافع جوامع دولت میزبان انجام می‌دهند، مانند وعده‌هایی برای ارائه پروژه‌های توسعه و استخدام مردم محلی. همچنین پدیده موافقت‌نامه‌های توسعه جامعه وجود دارد

2. Build, Own, Operation (BOO), قراردادهای ساخت،

تملك، بهره برداری

3. Licence.

1. Morocco and Nigeria, 2016.

بررسی کردیم و به این نتیجه رسیدیم که در حال حاضر، رویه از طریق ایجاد تعهدات از سوی کشورهای میزبان، انتظاراتی مشروعی را در سرمایه‌گذاران ایجاد می‌کند، اما چنین انتظاراتی در کشورهای میزبان در عرصه بین‌الملل از سرمایه‌گذاران ایجاد نمی‌شود. این به دلیل محتوای مفاد موافقت‌نامه است که یک جانبه به نفع سرمایه‌گذاران مورد توافق و تدوین قرار می‌گیرد و باید به گونه‌ای عمل شود که این انتظار دوجانبه باشد تا هم حقوق و منافع کشورهای میزبان حفظ گردد و هم به سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران خارجی ضرر وارد نشود.

مصادیق گسترده مفهوم انتظارات مشروع از کشورهای میزبان در قبال سرمایه‌گذاران تحت پوشش برای کشورهای میزبان و شهروندان آنها، گاهی اوقات اثرات نامطلوب دارد که به راهکارهای بهبود این اثرات پرداخته شد. در نهایت، این پژوهش به بررسی این موضوع پرداخته است که چگونه دولت‌های میزبان می‌توانند انتظارات مشروع برای خود از سرمایه‌گذاران ایجاد کنند، به شیوه‌ای که این امر می‌تواند قانون و رویه منحرف کنونی را مجدداً متعادل کند و از یک جانبه‌گرایی به نفع سرمایه‌گذاران به دور باشد و این عمل با درج صریح یا ضمنی انتظارات متناسب در موافقت‌نامه صورت می‌گیرد و دادگاه‌ها و دیوان‌های داوری نیز باید از یک‌جانبه‌گرایی صرفاً به نفع سرمایه‌گذاران خودداری کنند و انتظارات را برای هر دو طرف (سرمایه‌گذار- دولت میزبان) به رسمیت بشناسند.

تقدیر و تشکر

با سلام و احترام. از لطف و زحمات داوران محترم و ناشناس که با دانش و تجربه خود مقاله ما را مورد نقد و ارزیابی قرار دادند، بی‌نهایت سپاسگزاریم. همچنین از سردبیر بزرگوار و اعضای گرانقدر هیأت تحریریه مجله علمی دانش حقوق مدنی که با هدایت و هماهنگی خود ما را در فرایند انتشار این مقاله یاری رساندند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌کنیم.

Greetings and respect. We are Immensely grateful to the esteemed and anonymous reviewers who reviewed and assessed our article with their knowledge and experience. We also sincerely thank and apperience the honorable editor and the valuable members of the editorial board of the scientific journal of civil law knowledge who helped and supported us in the process of publishing this article.

اجرا علیه سرمایه‌گذاران ایجاد می‌کند نه بیش از آن، به گونه‌ای که تاکنون به رسمیت شناخته نشده است.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش مفهوم انتظار مشروع را مورد بحث قرار داد که اغلب توسط سرمایه‌گذاران در دعاوی علیه کشورهای میزبان در دادگاه‌ها و دیوان‌های داوری به دلیل نقض تعهدات (توسط دولت میزبان) که به سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران آسیب رسانده است، مورد استناد قرار می‌گیرد. ماهیت و محتوای این مفهوم که در حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری اعمال می‌شود، بررسی شد و به این نتیجه رسیدیم که مفهوم انتظارات مشروع چندان واضح نیست و معنایی سیال دارد.

این پژوهش همچنین به بررسی مبنای حقوقی کاربرد این مفهوم در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی پرداخت. موارد ذیل بررسی شد: ۱) مفهوم انتظارات مشروع به عنوان جزئی از استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه که در اغلب موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری خارجی یافت می‌شود. ۲) آیا انتظارات مشروع به یک دکتترین مستقل و جدا از استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه تبدیل شده است یا خیر. ۳) آیا انتظارات مشروع به یک اصل کلی حقوق بین‌الملل تبدیل شده است یا خیر. نتایج پژوهش نشان داد که در اکثریت قریب به اتفاق موارد، «انتظارات مشروع» بیان و کاربرد خود را به عنوان جزئی از استاندارد و اصل رفتار منصفانه و عادلانه گرفته است.

در حالی که تعداد کمی از محققان و داوران در صحت مبنای قانونی انتظار مشروع به عنوان یک جزء از این استاندارد تردید دارند، اکثریت قریب به اتفاق محققان و داوران موافق هستند که انتظار مشروع در اصل کلی رفتار منصفانه و عادلانه نهفته است. وضعیت توقع مشروع به عنوان یک دکتترین مستقل یا اصل کلی حقوق، بحث برانگیزتر و کمتر معتبر است. در حالی که برخی از محققان و داوران حدس زده‌اند که ممکن است به یک دکتترین مستقل یا اصل کلی حقوق تبدیل شده باشد، آنها هیچ مدرک روشنی دال بر اعمال این نظر برای مفهوم انتظار مشروع ارائه نکرده‌اند. در ادامه به بیان راه‌های مختلفی پرداخته شد که از طریق آن کشورهای میزبان سرمایه‌گذاری ممکن است تأثیر نامطلوب بالقوه اعمال مفهوم انتظارات مشروع را بر خود محدود کنند همانند حذف یا محدود نمودن اصل رفتار منصفانه و عادلانه از معاهدات یا موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری. همچنین امکان ایجاد انتظارات مشروع به سود کشورهای میزبان و شهروندان آنها از سرمایه‌گذاران را

منابع

- بین‌المللی: مفهوم‌شناسی سرمایه‌گذار و سرمایه‌گذاری خارجی. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- Arif v Republic of Moldova, ICSID Case No. ARB/11/23, Award of 8 April 2013, para 536.
- Brower, C. H. II. (2001-2002). Investor-state disputes under NAFTA: The empire strikes back. *Columbia Journal of Transnational Law*, 40(1), 43-88.
- Carlos, J., & González, M. (2017). The convergence of recent international investment awards and case law on the principle of legitimate expectations: Towards common criteria regarding fair and equitable treatment? *European Law Review*, 42(3), 402-417.
- Chaisse, J., & Ng, S. R. (2018). The doctrine of legitimate expectations: Comparing international law and common law in Hong Kong. *Hong Kong Law Journal*, 48(1), 79-81.
- CMS Gas Transmission Co. V. Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/01/8, Annulment Decision of Sep. 25, 2007, para 89.
- Continental Casualty Company v. Argentina*, ICSID Case No. ARB/03/9, Award (2008).
- Dolzer, R. (2005). Fair and equitable treatment: A key standard in investment treaties. *International Lawyer*, 39(1), 87-106.
- Dolzer, R., & Schreuer, C. (2012). *Principles of international investment law* (2nd ed.). Oxford University Press.
- EDF (Services) Limited v Romania*, ICSID Case No. ARB/05/13, Award Merits, 8 October 2009, para 219.
- Electrabel S.A. v. Hungary*, ICSID Case No. ARB/07/19, Award of 25 November 2015.
- Gallagher, K. P., & Birch, M. B. L. (2006). Do investment agreements attract investment? Evidence from Latin America. *Journal of World Investment and Trade*, 7(6), 961-974.
- Ghamami, M., & Yadegari, F. (2019). *International investment law: Conceptualization of investor and foreign investment*. Tehran: Enteshar Co. [In Persian].
- Gold Reserve Inc. V. Venezuela*, ICSID Case No. ARB (AF)/09/1, Award, September 22, 2014.
- International Institute for Sustainable Development*. (2012). SADC Model BIT Template. [1].
- International Thunderbird Gaming Corporation. (2006). "International Thunderbird Gaming Corporation v. United Mexican States, NAFTA Arbitration under UNCITRAL, Award of 26 January 2006, para 37." UNCITRAL, Retrieved from [https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0437.pdf].
- Laryea, E. T. (2021). *Legitimate expectations in investment treaty: Concept and scope of application*. In J. Chaisse, L. Choukroune, & S. Jusoh (Eds.), *Handbook of international investment law and policy* (pp. 97-120). Springer.
- Levine, M. A. J. (2020). Emerging practice on investor diligence: Jurisdiction admissibility, and merits. In J. Chaisse, L. Choukroune, & S. Jusoh (Eds.), *Handbook of international investment law and policy* (pp. 1-30). Springer.
- Micula, J., Micula, V., European Food S.A., Starmill S.R.L., & Multipack S. R.L. (2014). Joan Micula, Viorel Micula, S.C. European Food S.A., S.C. Starmill S.R.L. and S.C. Multipack S. R.L. v. Romania ICSID Case No.

- ARB/05/20, Award, 11 December 2013, para 667. *ICSID Review – Foreign Investment Law Journal*, 29(1), 231-240.
- Miles, K. (2013). *The origins of international investment law: Empire, environment and the safeguarding of capital*. Cambridge University Press.
- Monebhurrin, N. (2016). The concept of legitimate expectations in investment treaty law: A normative framework. *Journal of World Investment and Trade*, 17(4), 551-562.
- Morocco and Nigeria. (2016). *Agreement between the Government of the Kingdom of Morocco and the Government of the Federal Republic of Nigeria on the Reciprocal Promotion and Protection of Investments*. [1].
- MTD Equity Sdn. Bhd. And MTD Chile S.A. v. Chile*, ICSID Case No. ARB/01/7, Decision on Application for Annulment, 21 Mar. 2007.
- Nganjo-Hodu, Y., & Nwapi, C. (Eds.). (2016). *Rethinking the role of African national courts in arbitration*. Kluwer Law International.
- Nolte, G. (1994). General principles of German and European administrative law: a comparison in historical perspective. *Mod Law Rev* 57:191, 195.
- Novenergia II Energy & Environment (SCA) (Grand Duchy of Luxembourg), SICAR v. Spain*, SCC Case No. V2015/063, Final Award, 15 Feb. 2018.
- Obligation to Negotiate Access to the Pacific Ocean (Bolivia v Chile), ICJ, Dissenting Opinion of Judge ad hoc Daudet, 1 October 2018. 2.
- Odumosu-Ayanu, I. T. (2014). Governments, investors and local communities: Analysis of a multi-actor investment contract framework. *Melbourne Journal of International Law*, 15, 473-474.
- OECD. (2004). *Fair and Equitable Treatment Standard in International Investment Law. (OECD Working Papers Series on International Investment 2004/3)*. [1].
- Postestà, M. (۲۰۱۳), Legitimate expectations in investment treaty law: Understanding the roots and the limits of a controversial concept. *ICSID Review*, 88-90, (1) 28.
- Postestă, M. F. (2017). The doctrine of legitimate expectations in international investment law. *Revista Română de Drept European*, 2(3), 88-122.
- PSEG Global Inc. & anor. V. Turkey*, ICSID Case No ARB/02/5, Award of 19 January 2007, paras 246-55, at 64-6.
- Salam, N., Dissenting Opinion. *Obligation to Negotiate Access to the Pacific Ocean (Bolivia v. Chile), International Court of Justice, Judgment (2018)*.
- Saluka Investments B.V. v. The Czech Republic*, UNCITRAL, Partial Award (2006).
- Sauvant, K. P., & Ünüvar, G. (2016). Can host countries have legitimate expectations? *Columbia FDI Perspectives*, (183), 1.
- Schreuer C (2007) *Fair and Equitable Treatment (FET): interactions with other standards*. *Transnatl Dispute Manag* 4(5), at 1-2.
- Schreuer, C. (2008). Consent to arbitration. In P. Muchlinski, F. Ortino, & C. Schreuer (Eds.), *The Oxford handbook of international investment law* (pp. 831-837). Oxford University Press.
- Schwarze, J. (1992). *European administrative law*. Sweet & Maxwell.
- Snodgrass, E. (2006). Protecting investors' legitimate expectations: Recognizing and delimiting a general principle. *ICSID Review – Foreign Investment Law Journal*, 21(1), 1-58.

Suez, Sociedad General de Aguas de Barcelona, S.A. and Vivendi Universal, S.A. v. Argentina, ICSID Case No. ARB/03/19, Decision on Liability, 30 Jul. 2010.

Tecmed v. Mexico, ICSID Case No. ARB (AF)/00/2, Award of 29 May 2003, para. 154.

Tecmed v. Mexico, ICSID Case No. ARB (AF)/00/2, Award of May 29, 2003, para. 173.

Tudor, I. (2008). *The fair and equitable*

treatment standard in the international law of foreign investment. Oxford University Press.

UNCTAD. (2012). *Fair and Equitable Treatment, UNCTAD Series on Issues in International Investment Agreements II. United Nations, New York*. [1].

Wongkaew, T. (2019). *Protection of legitimate expectations in investment treaty arbitration: A theory of detrimental reliance*. Cambridge University Press.